

מלחמות שאול ומלחמות דוד – מבט ספרותי: דף מקורות

(א) **כַּמִּיט, יד החזקה, הַלְּאִי מַלְכִים וּמַלְחָמוֹתֶיהֶם, כַּרְק ד, הַלְּכָה י:**
 ... שאין ממליכין מלך תחלה אלא לעשות משפט ומלחמות, שנאמר: "ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו".

(ב) **י' יִצְחָק אַבְרָמָא, סַפְר מַנְיָא יוֹצֵא, אַפְסַר טוֹב הַרְאִיוּן**
 ועל מלחמת שאול בעמלק ומלחמת דוד בפלשתים ובאדום וביתר הארצות אמר בהתרבות העם בארץ "יזל מים מדליו וזרעו במים רבים וירום מאגג מלכו", שזה היה אגג מלך עמלק, שהחריב שאול את ארצו, וישסעהו שמואל כשסע הגדי, ואמר "ותנשא מלכותו" על דוד ושלמה ושאר מלכי יהודה. ועל מלחמותם באויבים אמר "יאכל גוים צריו ועצמותיהם יגרם" וגו'.

(ג) **י' יִצְחָק אַבְרָמָא א"נ א"א, י' א:**
 שאול מחל על כבודו ואמר... הנה אין ראוי שביום הזה יומת איש לפי שעל ידם עשה ה' תשועה. והיה זה מטוב תכונתו, שישראל יחסו אליו התשועה, והוא יחסה אליהם.

(ד) **י' יִצְחָק אַבְרָמָא, כַּלִּי יָקָר:**
 1. ועוד כי באומרם "מה יושיענו זה" הורו שבן אדם מושיע ולא אמרו כי לה' הישועה הוא המושיע על כן קראם בני בליעל... (לשמ"א י', כז)
 2. "ואם אין מושיע" בלשון יחיד – על ה' ועל משיחו, שלו יאתה להושיע (י"א, ג).
 3. ורמז עוד בזה בעונה ואמר... כי צדקו באומרם "שאול ימלוך עלינו", כי ה' מלכם הוא מושיעם וה' הוא אשר עשה היום תשועה בישראל, לא אני, כי מה אני ומה חיי להושיע?! (ל"א, יג).

(ה) **י' אַבְרָמָא א"נ א"א, א:**
 ורמוז שע"י שישב המלך בביתו ולא הלך בעצמו ללחום מלחמת ה' בא מעשה זו לידו. ולבל תאמר שהיה יגע ורפה ידים ממלחמה הקודמת, אמר שהיה לתשובת השנה. ולבל תחשוב שלא היה עת ראוי לצאת מפני הקור והגשם, אמר לעת צאת המלכים, כי היה בחדש סיון שכל מלכי ארץ יוצאים ופניהם בקרב. ולבל תאמר שהיתה מלחמה קטנה שאין כבוד המלך לצאת בה בעצמו, אמר כי שלח את יואב שר הצבא ואת עבדיו... ואת כל ישראל, ובזה היה ראוי שילך מלכם לפניהם... שזה נמשך זמן רב, ובכ"ז ודוד יושב בירושלים, ולא בא לעזרת ה' בגבורים.

ו) בין הושעת שאול את יבש גלעד למעשה פילגש בגבעה

בסיפור פילגש בגבעה (בשופטים י"ט)	בסיפור הושעת יבש גלעד (שמ"א י"א)
וְהָיָה אִישׁ זָקֵן בָּא מִן-מַעֲשָׂהוּ מִן-הַשָּׂדֶה בְּעָרֵב וְהָאִישׁ מֵהָר אֶפְרַיִם וְהוּא-גַר בְּגִבְעָה וְאִנְשֵׁי הַמָּקוֹם בְּנֵי יְמִינִי: (טז)	וְהָיָה שְׂאוֹל בָּא אַחֲרֵי הַבָּקָר מִן-הַשָּׂדֶה וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל מַה-לָּעָם כִּי יָבֹכּוּ וַיִּסְפְּרוּ-לוֹ אֶת-דְּבָרֵי אִנְשֵׁי זְבִישׁ:
הִנֵּה בְתִי הַבְּתוּלָה וּפִילַגְשָׁהּ אוֹצִיֵּא-נָא אוֹתָם וְעַנּוּ אוֹתָם וְעָשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְלֹאִישׁ הַזֶּה לֹא תַעֲשׂוּ דָבָר הַנִּבְלָה הַזֹּאת: (כד)	וַיֹּאמְרוּ אִנְשֵׁי זְבִישׁ מִחַר נִצָּא אֲלֵיכֶם וְעָשִׂיתֶם לָנוּ כְּכֹל-הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם:
וַיָּבֵא אֶל-בֵּיתוֹ וַיִּקַּח אֶת-הַמַּאֲכָלֹת וַיַּחֲזֵק בְּפִילַגְשׁוֹ וַיַּנְתַּחֲהָ לַעֲצָמֶיהָ לְשָׁנָיִם עָשָׂר נִתְחַסַּם וַיִּשְׁלַחַהּ בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל: (כט)	וַיִּקַּח צֶמֶד בָּקָר וַיַּנְתַּחֲהוּ וַיִּשְׁלַח בְּכָל-גְּבוּל יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַמַּלְאָכִים לֵאמֹר אֲשֶׁר אֵינְנוּ יוֹצֵא אַחֲרֵי שְׂאוֹל וְאַחַר שְׂמוּאֵל כֹּה יַעֲשֶׂה לְבַקְרוֹ וַיִּפֹּל פָּחַד-ה' עַל-הָעָם וַיִּצְאוּ כָאִישׁ אֶחָד:

מכללת הרצוג-גוש עציון
 ימי עיון בתנ"ך
 קיץ תשס"ט

ז) הצלה ממוות ביום התשועה

בסיפור קרב מכמש (בשמ"א י"ד)	בסיפור הושעת יבש (שמ"א י"א)
וילאמר שאול לה-יעשה א-להים וכה יוסף פי-מוות תמוות יונתן: וילאמר העם אל-שאול תיונתן ימוות אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי-ה' אם-יפל משערת ראשו ארצה פי-עם-א-להים עשה היום הזה ויפדו העם את-יונתן ולא-מות:	וילאמר העם אל-שמואל מי האמר שאול ימלך עלינו תנו האנשים ונמיתם: וילאמר שאול לא-ימות איש ביום הזה כי היום עשה-ה' תשועה בישראל:

ח) סיכום הישגי שאול ודוד בתחום הצבאי-המדיני

שאל (שמ"א י"ד, מז-נב)	דוד (שמ"ב ב' ח')
ושאל לכד המלוכה על-ישראל וילחם סביב בכל-איביו במואב ובבני-עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים וכלל אשר-יפנה ירשיע: ויעש חיל ויז את-עמלק ויצל את-ישראל מיד שסהו:	ויהי אחרי-כן ויז דוד את-פלשתים ויכניעם ויקח דוד את-מתג האמה מיד פלשתים: ויז את-מואב וימדדם בחבל השקב אותם ארצה וימדד שני-חבלים להמית ומלא החבל להמיות ותהי מואב לדוד לעבדים נושאי מנחה: ויז דוד את-הדדעור בן-רחב מלך צובה בלכתו להשיב דו בנהר [קרי ולא כתיב: פרת]: וילכד דוד ממנו אלף ושבע-מאות פרשים ועשרים אלף איש רגלי ועקר דוד את-כל-הרכב ויותר ממנו מאה רכב: ותבא ארם דמשק לגזר להדדעור מלך צובה ויז דוד בארם עשרים-ושנים אלף איש: וישם דוד נצבים בארם דמשק ותהי ארם לדוד לעבדים נושאי מנחה וישע חי את-דוד בכל אשר הלך: ויקח דוד את שלטי הזקב אשר חי אל עבדי הדדעור ויביאם ירושלים: ויבטח ומברתי ערי הדדעור לקח המלך דוד נחשת הרבה מאד: ס וישמע תעי מלך חמת פי הנה דוד את כל-חיל הדדעור: וישלח תעי את-יורם בנו אל-המלך-דוד לשאל-לו לשלום ולברכו על אשר נלחם בהדדעור ויפחו פי-איש מלחמות תעי הנה הדדעור ובקדו חי כלי-כסף וכלי-זהב וכלי נחשת: גם-אתם הקדיש המלך דוד להי עם-הכסף והזהב אשר הקדיש מכל-הגוים אשר כבש: מארם וממואב ומבני עמון ומפלשתים ומעמלק ומשלל הדדעור בן-רחב מלך צובה: ויעש דוד שם בשבו סהמותו את-ארם בניא-מלה שמונה עשר אלף: וישם באדום נצבים בכל-אדום שם נצבים ויהי כל-אדום עבדים לדוד וישע חי את-דוד בכל אשר הלך:
מבנה הרשימה ע"פ ש' אברמסקי: 1) ושאול לכד המלוכה על-ישראל 2) וילחם סביב בכל-איביו במואב ובבני-עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים 3) ויכלל אשר-יפנה ירשיע:	
1) ויעש חיל 2) ויז את-עמלק 3) ויצל את-ישראל מיד שסהו	
1 = פתיחה 2 = מעטדים 3 = פירושו הסוממח	

ט) הודאות שאול ודוד בחטאיהם

הודאת דוד בחטאו (שמ"ב י"ב, יג, כ"ד, י)	הודאת שאול בחטאו (שמ"א ט"ו, כז)
וילאמר דוד אל-נתנו חטאתי להי ס וילאמר נתן אל-דוד גם-ה' העביר חטאתך לא תמות:	וילאמר שאול אל-שמואל חטאתי פי-עברתי את-פי-הי ואת-דברך פי יראתי את-העם ואשמע בקולם:
וילאמר דוד אל-הי חטאתי מאד אשר עשיתי ועתה הי העביר-נא את-עון עבדך כי נסכלתי מאד:	

י) הכרזות האמונה של דוד בסיפור דוד וגלית (שמ"א י"ז)

אל הלוחמים (פס' כו)	אל שאול (פס' לד-לו)	אל גלית (פס' מה-מו)
מה יעשה לאיש אשר זכה את הפלשתי הלו והסיר תרפה מעל ישראל פי מי הפלשתי הערל הזה פי חורף מערכות א-להים חיים:	לעה הנה עבדך לאביו בצאן ובא הארי ואת הדוב ונשא שה מסעוד: ויצאתי אחריו והפתיו והצלתי מפיו וקם עלי והחוקתי בזקני והפתיו והמיתיו: גם את הארי גם הדוב הנה עבדך והנה הפלשתי הערל הנה קאתר מהם פי חורף מערכות א-להים חיים: וילאמר דוד הי אשר הצלתי מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלשתי הנה ס וילאמר שאול אל דוד לך והי יהיה עמך:	אתה בא אלי בחרב ובחנית ויכידון ואנכי בא אליך בשם הי צ-נאות א-להי מערכות ישראל אשר סופת: היום הנה יסגוד הי בנדי והכיתת והסרתי את ראשך מעליך ונתתי פגד מחנה פלשתים היום הנה לעוף השמים וילחית הארץ וידעו כל הארץ פי לש א-להים לישראל: וידעו כל הקהל הנה כי לא בחרב ובחנית יהושיע הי פי להי הפלחמה ונתן אתכם בידו: